

LIVSviktigt

**Julkrubban
får liv i Rök** Sid 6

**Snart 100 år i
Ödeshög**

Sid 4

Kalle Bäck:

TEMA ÄLDRE

**Osämja på gården om
äldre bet sig kvar**

Sid 12

3 TEMA ÄLDRE

Irja och Ernold har funnit varandra på äldre dagar.

4 Syföreningen lever än. Växer i Ödeshög.

6 Julkrubbor som sprudlar av liv. Nu övas det i kyrkorna.

10 TEMA ÄLDRE

Vänner som hjälper till. Väntjänsten i Mantorp.

12 TEMA ÄLDRE

Ålder och äldre nu och då

Professor Kalle Bäck

15 TEMA ÄLDRE

Hur är en gammal?

Filippa och Felicia funderar på hur äldre är.

16 Julhelgen i våra kyrkor

Ett sätt att hjälpa

Redaktion

Ansvarig utgivare:
Fredrik Lenman, kyrkoherde
Folkungabygdens pastorat
Tel 0142-55 201
fredrik.lenman@svenskakyrkan.se

Redaktion:
Lisbeth Nilsson, informatör
0142-55 206
lisbeth.g.nilsson@svenskakyrkan.se

Lars-Åke Pettersson, redaktör
0703-35 45 68
lars-ake@pprd.se,

Annelie Sylvan, journalist
a@firmasylvan.se

I redaktionsgruppen ingår också Eva Hellberg Boxholm, Mikael Leckström Skänninge, Gerhard Paping Ödeshög, Nina Lundborg Mjölby och Outi Laaksonen Mantorp

Tryck: Danagård Litho. Produktion och grafisk form:
Pettersson & Partners reklam och design AB, Mjölby 2018

”Gammal är äldst”

De tre vise männen sökte framtiden i stjärnorna. Astrologer i fjärran österland som såg en ny stark stjärna stiga på himlen antog att en konungason hade fötts. Hur gamla de var, vad de egentligen hette och var de faktiskt kom ifrån, går inte att utläsa i ursprungstexterna. Men gamla och kloka var de tydligen och även om de inte hittade en värdslig prins, så fann de vägen till Betlehem och Guds son på jorden – inte illa av tre gamla gubbar.

FREDRIK LENNMAN
KYRKOHERDE
FOLKUNGABYGDENS PASTORAT

I andra delar av världen så anses äldre människor besitta ansevärd visdom och ska vördas och hedras för detta. I Sverige har vi aldrig haft någon visdomskultur, säger historieforskaren Kalle Bäck på sidan 12 i den här tidningen. Han ger en spännande bild av ålderdom då och nu.

De tre stjärntydarna hade möjligen haft en viss framgång även i nutida Sverige om de ägnat sig åt vetenskap. Forskare har en tendens att vara långlivat uppskattade. Men gamlingar i gemen har aldrig stått särskilt högt i rang efter avslutat yrkesliv. Här är 67 år bortre gränsen för tillräknelighet och duglighet. I andra länder ser man ofta äldre personer på höga samhällsbefattningar. Som tur är verkar det bli lite ändring även här framöver. När inte arbetskraften räcker till så duger ”gamlingarna” igen!

I den här upplagan av Livsviktigt försöker vi klara av att tänka på två saker samtidigt; tema äldre och så jul förstås. Därav inledningen på denna text.

De vise männen kommer att finnas på plats när julevangeliet levandegörs i kyrkorna i julhelgen. Barn, musiker, körer, och hundar, höns och åsnor med flera deltagare ur faunan, bidrar till upplevelsen i Rök, Åsbo, Högbj, och Västra Harg.

Att bli gammal är en ynnest om man får vara frisk i kropp och själ. Irja och Ernold som träffats på äldre dagar ger varandra trygghet i vardagen. De säger att de lever i nuet och gör det bästa av det. Läs om dem här bredvid.

Andra som skapar mening i tillvaron är Väntjänsten i Mantorp. De höjer värdet både för sig själva och för dem som de hjälper med vardagsbestyr och sällskap.

Vördnadsvärd ålder har Ödeshögs kyrkliga syförening uppnått med snart 100 år! Syföreningarna har ofta varit en stomme i församlingslivet och även i många fall lämnat viktiga bidrag till församlingarnas ekonomi. Det är glädjande att få läsa om den levande föreningen i Ödeshög på sidan fyra.

Och så går vi in i juletid. Mörkret som sänkt sig över oss i november möts av glädjens ljus i advent. Kyrkan fylls av musik och lovsång och veckorna fram till jul är en hoppets och förväntningarnas tid. Vi väntar på den som ska komma. Då menar jag inte i första hand tomten, även om han är ett viktigt inslag i julfirandet, utan Jesus vars födelse vi firar. Med honom kan vi skapa julefrid i våra hem och i vår värld.

Välkommen att fira jul med oss alla i kyrkan!

Fredrik Lenman

Vi behöver din medverkan

Tidningen Livsviktigt ska handla om viktiga frågor som rör livet och berör oss här i Folkungabygden. Skicka gärna förslag på artiklar till informatör Lisbeth Nilsson, Svenska kyrkan i Mjölby.

Har du andra funderingar angående tidningens innehåll så är du också välkommen att vända dig direkt till redaktören Annelie Sylvan eller ansvarige utgivaren Fredrik Lenman. Kontaktuppgifter finns i redaktionsrutan här bredvid.

Nästa nummer utkommer i mitten av mars.

Folkungabygdens pastorat, Axel Träffs gata 4, 595 41 Mjölby, Tel 0142 -55 200. Kyrkogårdsförvaltningen 0142-55 210. www.svenskakyrkan.se/folkungabygden

Folkungabygdens pastorat består av svenska kyrkans församlingar i kommunerna Boxholm, Mjölby och Ödeshög

Vardagar med guldkant

TEMA ÄLDRE

Irja och Ernold lever i nuet

– **Nog känner jag mig yngre än de 88 år jag är. Det är en väldigt hög siffra när man tänker på det, säger Irja Hedman, Mantorp.**

Hon skakar lite på huvudet och tittar på mig med sin ljusa blick. 88 år! Inuti tycker hon sig vara samma Irja som hon alltid varit.

– Lite krämpor har jag ju förstås, men inte så farligt. Jag är tillfreds i livet. Mina tre pojkar har det bra och är friska. Jag upplever inte att jag som äldre ska vara på något särskilt sätt, säger hon.

Finsk danskväll

Livet har varit händelserikt. 1954 flyttade hon som nyutbildad barnsköterska från Finland till Sverige och fick jobb på Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg. Ett år senare träffade hon Björn, som var duktig på språk. Bland annat finska.

– Egentligen var det underligt att våra vågar korsades. Han dök upp som svensk på en finsk dansafton, efter att ha läst en pytteliten annons på finska i Göteborgsposten. Dessutom kunde han inte dansa!

Irja skrattar. Men där stod han den där kvällen och Irja visste direkt – han var mannen i hennes liv. Och hon blev kvinna i hans. De gifte sig 1957.

De har bott i flera olika städer och även utomlands, i Moskva ett år. Till Mantorp kom de för drygt 30 år sedan.

Irja har under större delen av sitt arbetsliv jobbat inom förskolan med sexårsgrupper.

Ett avsked

2008 blev hon änka. Maken insjuknade hastigt och oväntat mitt i ett livssprång, på en språkkurs. Irja berättar om kvällen hemma innan han åkte. Hon fick en ingivelse att krama om honom, där han satt och förberedde sin kurs, och påminna om att hon älskade honom. Det var en sådan där plötslig gest som man kanske inte gör så ofta, när vardagslivet lunkar på.

– Att jag gjorde det just där och då innan han åkte... Det är ett fint minne att tänka tillbaka på, säger hon.

Särbo och grannar. Irja och Ernold fann varandra genom körsången på äldre dagar.

Kärlek kan uppstå

Hon har alltid varit aktiv inom kyrkan och föreningslivet. Körsång har varit och är hennes stora intresse. Jag funderar på om jag ska våga kasta fram min fråga, om man kan hitta kärleken igen på äldre dagar. Innan jag formulerat den börjar Irja berätta.

– Vi var några stycken som bildade en liten damkör för tio år sedan och snart anslöt sig ett par herrar också. En av dem var Ernold Pettersson...

Irja ler finurligt. Jodå, man kan hitta kärleken igen.

– Vi är särbo. Han bor granne med mig alldeles nära, säger hon.

Ring honom, ber jag.

Det tar bara en minut innan Ernold kliver in och överraskar reportern. Vi har nämligen träffats i en annan intervju ett par dagar tidigare, som handlade om Vän-tjänsten (där även Irja är aktiv).

Vardagar tillsammans

Vad blir det här för artikel, undrar de båda lite fnissigt. Ska du ta bilder på oss tillsammans? Oj, oj...

Irja sätter på mer kaffe och Ernold får en kopp han också.

Med bara några meter emellan husen är det lätt att dela vardagen. De äter middag ihop, ser på TV, gör utflykter och promenader. De går i kyrkan. Och så har de PRO-kören.

– Det var ju sången som förde oss samman, säger Irja.

Hon har blivit varmt välkommen i Ernolds familj, berättar hon. Ernold har följt med henne till Finland flera gånger.

– Våra respektive barn tycker det är tryggt att Irja och jag har varandra, inflikar Ernold.

Att få vara frisk

En sak som blir tydlig med åren är att tiden får ett annat perspektiv, framhåller de.

– Det är nog bra att inte fastna i det förflutna. Vi bär båda på tunga personliga förluster men försöker leva i nuet, säger Ernold.

– Allt handlar om att få vara frisk. Det avgör hur länge jag kan bo i min lägenhet och klara mig själv. Jag tror att vi båda känner stor tacksamhet över det vi fortfarande kan göra. Morgondagen vet vi inget om, säger Irja.

-Alla bidrar på olika sätt. Man måste inte hålla på med textilt hantverk för att vara med i syföreningen nuförtiden, framhåller Sonja Johansson, Eva Egedal, Carola Pettersson, Inger Axelsson och Inga-Lisa Oskarsson.

Snart 100 år och full av kraft

TEXT OCH FOTO: ANNELIE SYLVAN

De kyrkliga syföreningarna lever än men blir allt färre, samtidigt som antalet medlemmar sjunker. Det finns dock undantag.

I Ödeshög har syföreningen fått ett uppsving på senare år.

Jag träffar några av medlemmarna och slås av den energi som gruppen utstrålar. 25 aktiva medlemmar finns på listan, berättar ordförande Carola Pettersson.

– Det är aldrig svårt att få folk att ställa upp! När alla gör något blir det inte så betungande för var och en, säger hon.

Värvar 65-åringar

Men i början på 2000-talet hade föreningen bara tio medlemmar. Vad ligger bakom den positiva utvecklingen de senaste åren?

– Vi huggar tag i dem som just blivit pensionärer. Framtiden ser ljus ut. Vi har flera som är under 70, skrattar Inga-Lisa Oskarsson och blinkar mot Eva Egedal som tillhör de senast anslutna.

Kvinnorna runt bordet är eniga om att det kan vara svårt att hinna med ett syföreningsuppdrag när man förvärsarbetar på heltid. Men efter 65 finns mer tid att engagera sig.

Måste inte sy

I en skrift om Ödeshögs kyrkliga syförening, som sammanställdes 1999 genom projektet "Ett 1900-tal", framgår att föreningen tidigare tillverkat en mängd olika textilier inte bara till försäljning utan även till församlingen. Bland annat vävdes tyg som sedan syddes upp till mässhakar, broderade med guldtråd. Till församlingshemmet, som uppfördes 1967, vävdes totalt 90 meter tyg till olika dukar. På 1970-talet syddes två dopklänningar.

– Idag gör vi inga sådana stora hantverk och vi har heller inga krav på att man måste sy och handarbete. Man kan bidra på andra sätt. Det finns alltid något att ta tag i. Alla är välkomna att vara med, säger Inger Axelsson.

Riktigt så öppen var inte dörren förr, låt säga för 50 år sedan.

– Det var en annan tid, då gällde det att bli tillfrågad. Det blev inte vem som helst, berättar Carola.

Prästen läste högt

Ödeshögs kyrkliga syförening bildades på 1920-talet, som en avstickare från syföreningen i Stora Åby. Varje socken hade sin egen syförening. Ännu i slutet av 1990-talet fanns det sammanlagt sju kyrkliga syföreningar i Ödeshögs kommun.

Idag är det fyra kvar: Rök, Heda, Trehörna och Ödeshög.

Ofta var det prästen eller prästens fru som var ordförande. Men efter 1970-talet har det varit föreningsmedlemmar på den posten.

Prästen var med under mötet och läste högt ur någon uppbygglig bok för de församlade kvinnorna, medan de handarbetade och lyssnade. Så gick det till i de flesta syföreningar. Alltför mycket prat ansågs inverka negativt på fliten...

Numera är högläsningen borta och ordet är fritt, vilket inte har dämpat insatserna. Tvärtom.

Året är fyllt av insamlingar och aktiviteter som gruppen ska sy, baka och förbereda till.

Åtråvärda biljetter

– Syftet med vår verksamhet är fortfarande att få in pengar till olika ändamål, till exempel Barndiabetesfonden eller kyrkans internationella arbete. Det här året har vi skänkt sammanlagt 60 000 kronor, berättar Carola.

Några av årets viktiga inkomstbringande evenemang är vårsupé i församlingshemmet, kaffeservering på Johanna-marknaden, församlingsdagen (De äldres dag)

i september och modevisning samma månad, adventsauktion i november och gröttfest i december eller januari.

– Biljetterna till vår modevisning går åt som smör, det kan jag lova. Årets stora händelse är auktionen med alla handstöpta ljus, bröd, ostar och hantverk. Den står för mer än hälften av våra inkomster, säger Carola.

Räddar kyrkkaffet

Dessutom är det föreningens kvinnor som ser till att det blir något kyrkkaffe om söndagarna!

Man turas om med ansvaret och har enats om ett måttligt kakfat.

– En bulle och ett par sorters kakor räcker gott. Det är ingen tävling, säger Sonja Johansson.

De beskriver allihop en glädje i att skapa en social gemenskap där människor trivs.

– Vi dukar, tänder ljus och gör det fint vid alla våra arrangemang. Vi försöker få till en trevlig samvaro, där alla ska känna sig välkomna, säger Carola.

Kvinnorna framhåller också att föreningen betyder mycket för deras eget välbefinnande. Man får vara som man är. Här finns en varm gemenskap, är några av kommentarerna. ■

Textil flit som byggt hela kyrkor

TEXT OCH FOTO: ANNELIE SYLVAN

De har uträttat storverk med nål och tråd. De har ryckt ut varhelst en insats behövs och varit engagerade i allt från nya altardukar till byggnation av hela kyrkor.

En stor del av Svenska kyrkans hjälpverksamhet har genom åren vilat (och vilar) på de kyrkliga syföreningarnas arbete. En sammanställning i en artikel av professor Ann-Sofie Ohlander (se faktarutan) visar att syföreningarnas kvinnor sytt ihop och samlat in enorma belopp genom åren.

Hon framhåller att den kyrkliga syföreningen är värd all uppmärksamhet. Dess kvinnor har arbetat hängivet och osjälviskt, men trots stora bedrifter ibland hamnat lite i bakgrunden.

Stödde missionärer

De första syföreningarna bildades i Småland på 1840-talet och var knutna till väckelserörelserna. Till en början förestods de av enskilda kvinnor.

Inom Svenska kyrkan kom så småningom nästan varje församling att ha en syförening.

Runt 1900 knöts syföreningarna närmare det ordinarie kyrkliga arbetet. Ledare blev nu prästen, prästfrun eller diakonissan.

Det övergripande målet för syförening-

arna har varit inre mission (det som idag är diakoni i församlingarna) och internationellt hjälparbete. Det fanns syföreningar som stödde en speciell missionär eller ett speciellt missionsområde.

Stor kulturinsats

Syföreningarna har också gjort betydande kulturinsatser genom att bidra till utsmyckningen av kyrkorummen. Mycket av kyrkornas textilier, liturgiska dräkter och inredning har skapats av eller köpts in tack vare syföreningarna. Det finns exempel på föreningar som till och med sytt ihop till hela kyrkor, församlingshem, klockstaplar och orglar.

Topppnotering 1993

De kyrkliga syföreningarna växte fram till 1970-talet, då antalet föreningar var 5 755 och antalet medlemmar 135 000. Därefter vände utvecklingen men insamlingsresultaten fortsatte att öka för att nå en toppnotering 1993. Detta rekordår samlade landets syföreningar tillsammans ihop 55 miljoner kronor.

2015 fanns det 1 528 syföreningar kvar med totalt 21 000 medlemmar – som detta år samlade in 20 miljoner kronor.

”Med tanke på den allmänna föreningsdöden i samhället är det ansenliga siffror” konstaterar Ann-Sofie Ohlander. ■

Vill du vara med och göra en insats där du bor?

Arbetet i de kyrkliga syföreningarna ser annorlunda ut idag. Du måste inte vara duktig på att sy för att vara med.

Vänd dig till pastorexpeditionen för att få kontakt med en syförening/grupp där du bor: 0142-552 00

Ann-Sofie Ohlander

Fakta om syföreningarnas historia är hämtade ur Ann-Sofie Ohlanders artikel "Flitiga fingrar – trägna och trogna i bakgrunden" som var publicerad i tidningen Kvällsstunden vecka 23, år 2017.

Ann-Sofie Ohlander är professor emerita vid Örebro universitet och själv medlem i Kinnekulle kyrkliga syförening. Hennes område är framför allt kvinnohistoria och nyligen släpptes en fjärde upplaga av hennes bok "Tusen svenska kvinnoår. Svensk kvinnohistoria från vikingatid till nutid" (Studentlitteratur), som hon skrivit tillsammans med vetenskapsjournalisten Ulla-Britt Strömberg.

Två av de tre vise männen bär fram gåvor till familjen i stallet, under första dagens repetition av den traditionella levande julkrubban i Röks kyrka.

Två vise män
kom på besök
till levande krubba
i kyrkan i Rök...

*”Vi är vana vid att
allt kan hända. Och
hur det än blir så
brukar det blir bra.”*

PER EDSTRÖM, PEDAGOG I RÖK

Lille Nils myser, utsövd och pigg i famnen på Siri, som spelar Maria. Viggo har rollen som Josef och i bakgrunden ses Sigrid som är stjärnbärare.

Repetition med glad Jesus

TEXT: ANNELIE SYLVAN

FOTO: ZANDRA ERIKSHED

Solen strålar in genom kyrkfönstren mitt i mörkaste november och en utsövd Nils, åtta månader, är på sitt bästa humör.

Det är första repetitionsdagen av årets levande julkrubba i Röks kyrka.

Traditionen grundades av Jerker Sandegård för 27 år sedan. Han kommer själv att medverka som kung Herodes, från predikstolen.

Kantor Ann Bremer Andersson, som håller i kyrkans barnkör, har varit med från starten och känner samma förväntan varje gång. Ingen levande krubba blir riktigt lik det andra. Varje år får en ny kull tredjeklassare i Röks skola möjlighet att delta.

– Det här är något som barnen ser fram emot, intygar hon.

Jesusroll gick i arv

Traditionen bjuder att Jesus ska gestaltas av den senast födda invånaren i Röks socken, men ibland får sökandet utvidgas geografiskt. Huvudpersonen detta år bor i Heda med mamma Lina, pappa Mikael och storebror Axel. Rollen som Jesusbarn har även gått i arv...

– Vid 25-årsjubileet hade vårt allra första Jesusbarn själv blivit mamma och hennes barn medverkade då som Jesusbarn, berättar Ann.

Minst en häst

Pedagog Per Edström har förberett morgonens övningar med värmefläktar och halmbalar framme vid altaret. Klädförrådet är upppackat så att barnen ska få rätt känsla i sina roller som Maria, Josef, stjärnbärare, vise män och herdar.

Vilka djur som ska medverka och hur många är i skrivande stund inte helt klart. Det blir minst en häst (i brist på åsnor) i kyrkan i alla fall, garanterar Per.

– Ibland har vi haft får också. Och hundar, säger han.

Rakt in i julevangeliet

Läraren Brittmarie Westerfjärd är med i kyrkan och fördelar rollerna bland de ivriga skådespelarna.

– Just nu håller treorna på med kristendom i SO:n. Med julkrubban kliver vi rakt in i julevangeliet. Det passar väldigt bra

och funderar på om hon inte ska ha glitter i håret också.

Allt kan hända

Första dagens repetition flyter på utan problem. Nästa gång är även änglakören på plats, med barn från sex till nio år. Om Nils lärt sig krypa till premiären återstår att se. En sak är säker, Ann vid pianot kan sina sånger! Den 19 december kl 17.30 är det dags.

– Vi är vana vid att allt kan hända. Och hur det än blir så brukar det blir bra, menar Per.

Kantor Ann Bremer Andersson och pedagog Per Edström håller i trådarna.

in i planeringen, säger hon.

Siri och Viggo tar plats på halmbalarna som Maria och Josef, med sina dräkter utanpå jackor och täckbyxor. Kylan biter i kyrkan. Mamma Lina sätter lille Nils i famnen på Siri och skådespelet kan börja. Nils ser sig förundrat omkring och söker då och då mammas blick. Per instruerar de vise männen Anton och Karl hur de ska gå ner på knä och sträcka fram sina gåvor. Sigrid håller ett stadigt tag om stjärnan

– Stämningen är så fin. Levande ljus lyser upp i mörkret och kyrkan är fullsatt när Josef och Maria till häst skrider fram mot stallet, säger Ann. ■

Fler levande julkrubbor

Åsbo kyrka julafton klockan 10.00

Västra Hargs kyrka julafton klockan 10.00

Högby kyrka Trettondedag jul, 6 januari, klockan 15.00

Väntjänsten i Mantorp

Lyser upp med lite medmännisklighet

Väntjänstens Gun Whass, Ernold Pettersson och Monica Qvarnström har aldrig långt till skratten och får även andra att må bra.

Vill du komma i kontakt med Vänstjänsten/diakonigrupp i din församling?

Kanske för att få hjälp eller om du kan avsätta några timmar för att hjälpa andra.

Hör av dig till någon av följande personer:

Boxholm: Lillianne Svensson 0142-29 35 06

Mjölby: Heléne Cederlöw 0142-554 34

Skänninge: Emma Dahlberg 0142-834 32

Vifolka: Helena Runhamn 0142-29 35 24

Ödeshög: Ingrid Arnow Utterberg 0144-15634

TEXT & FOTO: ANNELIE SYLVAN

Ensamhet är en utbredd känsla bland många äldre.

– En del har det tufft sedan en make eller maka gått bort. Det kan vara svårt att bryta sin isolering på egen hand. Där kan Våntjänsten göra en insats, säger Monica Qvarnström, kontaktperson för Våntjänsten i Mantorp.

Verksamheten kopplar ihop personer som vill göra något för andra med dem som har behov av hjälp. Alla insatser utförs helt ideellt och tjänsterna kostar ingenting för den som tar emot hjälpen. Våntjänsten stöts av Mjölby kommun och Svenska kyrkan.

–Det handlar om att vara medmänniska. Till exempel genom att följa med en person, som har svårt att klara sig själv, under resan till och från sjukhuset. Alla har inte släktingar och familj i närheten som kan ställa upp, säger Monica.

Mycket tillbaka

Två erfarna krafter i Våntjänsten är Gun Whass och Ernold Pettersson.

–Vi börjar själva komma upp i åren, men så länge vi kan vill vi göra något för andra som inte är lika friska, säger Ernold.

Våntjänsten i Mantorp bildades 1994 och ganska snart blev Gun kontaktansvarig. För tre år sedan valde hon att stiga åt sidan och överlät uppdraget åt Monica.

–Men jag är kvar som frivilligbetare. Man får så mycket tillbaka, säger Gun.

”Ibland är det ett telefonsamtal som lyfter dagen för en person”

Samtal och promenader

Verksamheten ska inte konkurrera med vårdinsatser eller hemtjänst. Många gånger rycker Våntjänsten ut för att sitta ner vid någons köksbord och prata över en kopp kaffe.

–Ibland är det ett telefonsamtal som lyfter dagen för en person. Eller en promenad, säger Monica.

Det låter kanske inte som några stora och dramatiska hjälpinsatser men de har stor betydelse, poängterar Ernold, Gun och Monica. Närmare 600 timmar per år läggs ut på olika hjälpinsatser av det här slaget.

Tryggt med tystnadsplikt

–Våntjänst finns även på andra håll. I Mantorp har vi fått en ovanligt stark verksamhet med många hjälpande på vår lista. Vår fasta punkt är Vifolkagården, som är ortens enda äldreboende. Här håller vi också våra möten, som är välbesökta. Eftersom vi är många engagerade har vi byggt upp ett nätverk som kan fånga upp människor som behöver vår hjälp, säger Monica.

Alla som gör en insats inom Våntjänsten har tystnadsplikt.

–Det betyder att våra medarbetare aldrig får prata om vad de hört eller sett hos någon. Det ska kännas tryggt att få besök av oss, säger Monica. ■

Är du samma person idag som när du var ung?

Monica Qvarnström, 68 år:

– Nej, jag var så blyg och tyst när jag växte upp. Svettades inför minsta redovisning. Föreningslivet, utbildning och chefsjobb har stärkt mig. Det tog några år men idag är jag en helt annan. Att prata inför folk, som jag tyckte var jobbigt som ung, är inga problem. Tvärtom roligt!

Jag känner mig absolut inte ”gammal”. Det är ett hemskt ord. Låter så skröpligt. Det känns bättre att säga att man har blivit äldre. Så länge jag är frisk upplever jag inga begränsningar för vad jag ”i min ålder” kan göra. Kanske fanns det mer normer kring det förr?

Gun Whass, 82 år:

– Jag har alltid varit utåtriktad och framåt. Kanske framfusig rentav (skratt). Och jag känner mig fortfarande likadan. Kroppen och krafterna förändras, jag kan inte göra allt jag vill längre, men jag känner mig inte gammal. Minnet är bra. Jag behöver sällan skriva upp saker för att komma ihåg dem.

Att hålla igång socialt tror jag är viktigt. Jag trivs också när jag får saker gjort. Jag kan ställa mig och baka bara för att få den känslan. Lite galet kanske... Så länge det går vill man klara sig själv. Jag kör fortfarande bil, till exempel.

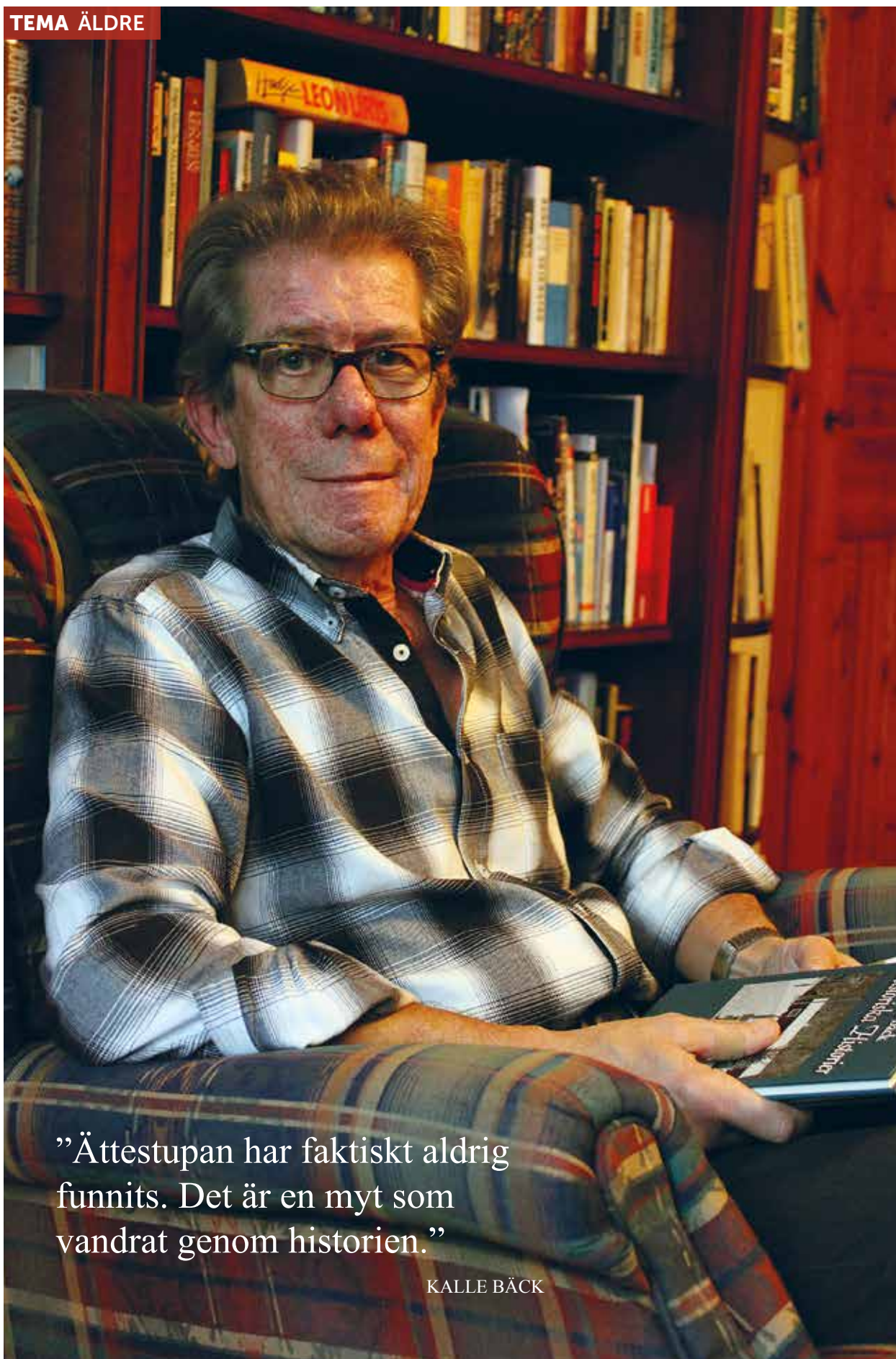

Ernold Pettersson, 87 år:

– Jag har ju fått livserfarenhet nu. Det man säger betyder något. Man har fått en säkerhet i sig själv och en känsla av att andra lyssnar på det man säger. Det är kul när de yngre kommer och pratar med en. När jag besökte skolan nyligen och berättade om livet förr var jag beredd på bus. Men eleverna satt som tända ljus och lyssnade och ställde frågor.

Jag upplever ett lugn i livet och försöker ta vara på dagen. Gammal? Jag känner mig faktiskt inte så gammal, för jag har turen att må bra för min ålder. Jag försöker hålla igång och cyklar nästan varje dag.

TEMA ÄLDRE

”Ättestupan har faktiskt aldrig funnits. Det är en myt som vandrat genom historien.”

KALLE BÄCK

Kalle Bäck om synen på äldre förr

Mannakraft viktigare än visdom

I början på 1800-talet var medellivslängden strax över 40 år. Döden var ständigt närvarande. Unga kvinnor riskerade livet varje gång de födde barn, spädbarnsdödligheten var hög och minsta smår kunde leda till infektion och blodförgiftning.

De som trots allt uppnådde en hög ålder bemöttes dock inte med någon större vördnad, enligt professor Kalle Bäck.

TEXT & FOTO: ANNELIE SYLVAN

– I Sverige har vi aldrig haft någon visdomskultur, som man har i Asien till exempel. Fram till 1930-talet var bönder och arbetare de två stora grupper som formade vår kultur. I de grupperna har mankraft varit det viktigaste. Runt 30 – 40 års ålder ansågs man vara i sin krafts dagar. När man sen inte orkade arbeta lika hårt betraktades man som förbrukad, på väg utför, säger han.

Visdom och ålderdom

– I Asien däremot präglas attityden mot äldre av en visdomskultur som sträcker sig långt tillbaka i historien med rötter i religion och filosofi. Här menar man att en människa uppnår visdom helt och fullt först på sin ålderdom. Det har att göra med buddismen och att Buddha gjorde misslyckanden som ung man till slut nådde insikt om hur man lever ett bra liv – och då var han en gammal man, säger Kalle.

I kristendomen finns inte den förebilden i Jesus, fortsätter han.

– Jesus var en spoling på drygt 30, om jag får uttrycka mig så. Även Luther var en man i sina krafts dagar och gav en bild av ”mankraft”. Dock kan man i Sydeuropeiska länder se en Maria-kult som fått till följd att äldre kvinnor har ett högt anseende där. En åldrad kvinna som säger ifrån i de länderna blir tagen på allvar.

Svärmodern sällan besvärlig

Någon Mariakult har inte levt kvar i Norden.

– Här utvecklades i stället ett förakt för kvinnor genom sagor och häxjakter som spreds från norra Europa. Det är i mitten på 1800-talet som till exempel bilden av svärmodern som en ragata börjar slå rot. Men den bilden är en ren myt. Svärsöner hade för det mesta inga problem med sina svärmödrar så som det framställs i många gamla pilsnerfilmer, säger Kalle.

Han har forskat och skrivit om detta i sin bok ”Den besvärliga svärmodern – myt, nidsbild eller verklighet” som kom ut 1999.

De äldre en belastning

Vilka faktorer påverkade synen på det åldrande släktet i det svenska bondesamhället?

Generationsskiftet på en gård kunde skapa konflikter om det drog ut på tiden, berättar Kalle.

– Det syns i den svenska lagstiftningen, som var väldigt hård när det gäller ohyfsat beteende mot äldre. På 1600-talet och 1700-talet var det dödsstraff för okvädesord mot föräldrar. Det speglar en verklighet där marginalerna ofta var små. Om de äldre bet sig kvar för länge kunde sonen inte gifta sig och ta över gården, säger han.

>>

Det här trycket från den unga generationen öppnade ett förhandlingsläge för de äldre, som ibland tog i lite extra när undantagskontraktet skulle skrivas.

– De krävde kanske en lite större undantagsstuga och lite mer säd än de behövde i utbyte mot att dra sig tillbaka och lämna över till en son som var ivrig att få rå om gården och gifta sig. Det kunde sedan bli svårt för den unga familjen att klara sin egen försörjning. På så sätt blev åldrandet inte något ideal. De gamla sågs mer som en belastning, säger Kalle.

Ättestupan en myt

Han nämner även olika nomadfolk som betraktat sina äldre som en belastning – och haft konkreta lösningar.

– När de gamla blev för skröpliga lämnades de med lite mat på en plats för att

till slut dö svältdöden, medan de övriga flyttade vidare. Det påminner lite om ättestupan. Men ättestupan har faktiskt aldrig funnits. Den är en myt som vandrat genom historien. Att den uppkommit beror på en felöversättning av en isländsk saga. Riktigt så illa har vi aldrig behandlat våra gamla, säger Kalle.

Hur känner du inför ditt eget åldrande?

– Jag känner mig yngre inuti än den bild spegeln levererar... Samtidigt tror jag att min generation är mindre utsliten och friskare än tidigare generationer. Varje dag är en dag närmare slutet. Jag tänker mycket på att ta vara på tiden, tillsammans med min fru.

Är du samma person idag som då du var ung?

– Nej, naturligtvis har jag blivit säkrare i

min identitet och har större självförtroende i det jag gör. Jag vet också vad jag inte kan. Runt 50 slutade jag bry mig om vad folk tycker. Jag känner att jag inte måste jaga framåt för att hela tiden bli bättre och bättre. Gott nog räcker långt.

Bästa åldern?

– Alla åldrar har varit bra. Den enda ålder jag inte vill ha tillbaka är tonåren! Att behöva söka sin identitet en gång till... nej! Men åren då jag var hemma med våra två äldsta döttrar och min fru arbetade och försörjde oss, var en fin tid. Jag doktoretrade då i historia och kunde arbeta hemifrån. Den tiden upplever jag gärna igen. Jag är också medveten om att jag har haft en stor förmån i att ha min hobby som yrke. ■

Kalle Bäck

Ålder: 69 år

Bor: Trehörna

Familj: Fru, fyra döttrar, barnbarn

Sysselsättning: Författare, föreläsare och professor emeritus vid Linköpings universitet. Emeritus innebär att en professor fortsätter att vara verksam under friare former efter pension. Han kallar sig "handelsresande i historia" – eftersom han

ofta är på resa i Sverige med sina föredrag. Varje midsommar föreläser han i Trehörna kyrka om ett dramatiskt levnadsöde från bygden.

Böcker: Har skrivit ett tiotal böcker bland annat "Det svenska dasset – inte bara en skitsak" (1994), "Den besvärliga svärmodern – myt, nidsbild eller verklighet?" (1999) och "Historiska historier" (2006) samt medverkar med artiklar i en mängd andra publikationer.

Allt fler blir allt äldre

TEXT: ANNELIE SYLVAN

Vi lever allt längre.

Medellivslängden i Sverige har, med ett par hack i kurvan, ökat stadigt sedan mitten av 1800-talet. Den fortsätter att öka med i genomsnitt ett år per decennium. 18 procent av landets befolkning är över 65 år. 2030 förväntas 30 procent vara äldre än 65 år.

Idag blir en kvinna i genomsnitt 84 år gammal. En man 81 år. Skillnaden mellan kvinnors och mäns medellivslängd håller samtidigt sakta på att minska. Männen kommer ikapp.

För 150 år sedan var det ingen som tog åldrandet för givet. Medellivslängden låg

då på drygt 40 år. Barnadödligheten var hög. Sjukdomar, som idag botas med antibiotika, tog många liv.

Numera har dödligheten förskjutits upp i åren.

“Vi vill känna att vi behövs.”

Idag är sju av tio kvinnor över 80 år när de dör. Motsvarande siffra är sex av tio män.

Enligt beräkningar från Statens Statistiska Centralbyrå, SCB, kommer elva pro-

cent av de flickor som föddes 2011 att få uppleva sin 100-årsdag.

Men även om statistiken över medellivslängden är ett sätt för Folkhälsomyndigheten att mäta folkhälsan, säger den inte hela sanningen om hur människor mår förstås. Man kan ha det materiellt gott och uppnå hög ålder, men samtidigt känna att något fattas.

Det finns fyra faktorer som påverkar hur väl vi tycker att vi mår:

Vi behöver fysisk aktivitet, bra matvanor, social gemenskap och en meningsfull sysselsättning.

Vi vill känna att vi behövs. ■

”Att springa väldigt fort går nog inte”

TEXT & FOTO: ANNELIE SYLVAN

Hur är man när man är gammal?

Vi frågade systrarna Filippa 7 år och Felicia 10 år.

– Man får grått hår och blir skrynlig, typ. Och så får man svårt att röra sig, säger Felicia.

– Man tappar tänderna. Men då finns det låtsaständer. Det är bra att det finns soppa, fnissar Filippa.

När är man gammal?

Efter 60, enas de båda om. De känner flera personer som är så gamla. Felicia räknar upp farmor och farfar, mormor och morfar. Djur kan också bli gamla, påminner de. Fast inte 60 år förstås...

Kan man göra allt man vill när man är gammal?

– Inte riktigt. Att cykla eller springa väldigt fort går nog inte. Men man kan ju fortfarande spela datorspel, sitta i soffan och mysa och se på film och äta godis, menar Felicia.

Hur vill de bo när de blir gamla?

– Jag vill bo i ett stort hus på landet, där jag kan ha hästar. Hoppas att jag fortfarande kan rida när jag är gammal. Det vore bra om mina barn bodde nära ifall

Filippa och Felicia Marahrens, Mjölby, försöker föreställa sig hur stel och krokig kroppen blir när den blir gammal. Kan-ske behöver man käpp...?

jag behöver hjälp. Men sen måste jag nog bo på ett hem där någon tar hand om mig, säger Felicia.

Finns det någon ålder de särskilt längtar till?

– Jag längtar till när jag blir 18. Då blir jag stor, utbrister Filippa.

Felicia tycker att 20 verkar vara en bra ålder.

– Då får jag bestämma själv och kan flytta hemifrån och köpa en bil! ■

FÖRSAMLINGSNYTT

Nytt konstverk invigt i Ödeshögs gravkapell

En stor målning av Ödeshögskonstnären Gebbe Björkman pryder det nyrenoverade gravkapellet i Ödeshög.

När gravkapellet i Ödeshög renoverades väcktes önskemålet om en utsmyckning i kapellet. Pengar för detta avsattes i budgeten och under våren gick frågan till Gebbe Björkman att måla en tavla som skulle pryda gravkapellets ena vägg.

Gebbe är känd för sina naturmålningar och i tavlan får vi följa en stig som leder genom lövskogen mot en solbelyst höjd

Under allhelgonahelgen avtäcktes och invigdes tavlan under högtidliga former med tal och musik. Många hade hörsammat inbjudan och när klockan slog två var det bara ståplatser kvar utanför de öppna dörrarna till kapellet.

Konstnären Gebbe Björkman berättar om sin målning för ett fullsatt kapell på invigningsdagen.

FOTO: GERHARD PAPING

Har du kyrkappen?

Kyrkan är alltid nära

Du kan använda appen Kyrguiden när du vill veta vägen till en kyrka. Sök via kartan, kyrkans namn eller kommun

I appen hittar du också församlingarnas kalendrar. Du kan skapa en egen kalender med gudstjänster eller konserter du vill gå på och få en påminnelse så att du inte missar något. Lägg in den församling du vanligtvis besöker som favorit så har du alltid koll på vad som händer.

Ladda ner appen från App Store eller Google Play, den är gratis

AKTIVITETER OCH EVENEMANG

Harald Høidal till Mjölby

Ekumenisk helg

Harald Høidal
26-27 januari 2019

Ekumenisk fördjupningshelg

För tredje gången samlas alla samfunden kring gudstjänster med mycket sång och musik i Mjölby kyrka.

Helgens gäst är Harald Høidal från Fredrikstad i Norge. Harald är sångare, musiker och låtskrivare. Han jobbar som musiklärare och driver utöver det Gamlebyen Musikskole i Fredrikstad.

Välkommen till Mjölby kyrka

Lördag 18.00 Lovsångs- och förbönsgudstjänst
Söndag 11.00 Ekumenisk mässa

VINTERKONSERT

2 februari

kl. 14:00, 16:00, 18:00, 20:00

i Mjölby kyrka

Behållningen går oavkortat till Diakoniverksamheten i Mjölby, RIA hela människan i Mjölby & Hjärtebarnsfonden

Ingela Svensson, Stephan Peterson, Henrik Karlsson, Krister Berglund, Johan Bergstrand, Jessica Bergstrand, Daniel Carlsson, Anders Gårdstrand & Morgan Juvheden

Arrangör: Ladies Circle, Mjölby Biljettpris: 120 kr, endast kontanter.
Biljettförsäljning Mjölby: Hemköp Lundbyhallen, Blomstertid, AE:s Elektriska.
Mantorp: Gulf. Skänninge: Nya Blomsterhandeln Svenska kyrkan

MJÖLBY FÖRSÄMLING

FOTOGRAF
Malin Wahlén

Fredrik & Mattes
LJUD & LYS

Östgötatidningen

JORIDA
SÄVIT & BEKÄM

Julens Sånger

i Boxholms kyrka

Söndag 16/12

klockan 17.00

Välkomna!

Fri entré

Ekeby- Prismakören

Anders Nyström dirigent
Krister Persson slagverk
Nils-Peter Vaggelyr piano
Ann-Sofie Johansson presentation

16.30 serverar diakonigruppen glögg och pepparkakor

Svenska kyrkan
BOXHÖLMS FÖRSÄMLING

sensus

JULHELGEN I VÅRA KYRKOR

För övriga gudstjänster, musik och samlingar runt jul och nyår se annons i dagspressen, månadsblad, kalendarier på hemsidan eller appen kyrkguiden

BOXHOLM

Julafton

10.00 Gudstjänst vid krubban med levande djur i Åsbo kyrka
21.00 Julnattsgudstjänst i Rinna kyrka
23.00 Julnattsmässa i Ekeby kyrka

Juldagen

6.00 Julotta i Malexander kyrka
7.00 Julotta i Åsbo kyrka
8.00 Julotta i Blåviks kyrka
17.00 Julbön i Timmerö kapell Boxholm

Annandag jul

11.00 Julsångsgudstjänst i Staffansbo skola

MJÖLBY

Julafton

10.00 Samling vid krubban i Mjölby kyrka
17.00 Julbön i Mjölby kyrka
23.30 Julnattsmässa i Mjölby kyrka

Juldagen

6.00 Julotta i Högby kyrka

Annandag jul

11.00 Högmässa i Mjölby kyrka
16.00 Julmusik i Mjölby kyrka

SKÄNNINGE

Julafton

10.00 Samling vid krubban i Normlösa kyrka
10.00 Samling vid krubban i Vårfrukyrkan
21.30 Julnattsmässa i Vårfrukyrkan
23.30 Julnattsgudstjänst i Järstads kyrka

Juldagen

5.00 Julotta i Skeppsås kyrka
7.00 Julotta i Bjälbo kyrka

Annandag jul

11.00 Hela kyrkan sjunger i Vallerstads kyrka

VÄDERSTAD

Julafton

10.00 Samling vid krubban i Hogstad kyrka
23.30 Midnattsmässa i Väderstads kyrka

Juldagen

5.00 Julotta i Kumla kyrka

VIFOLKA

Julafton

10.00 Levande julkrubba i Västra Hargs kyrka
17.00 Julbön i Veta kyrka
23.00 Julnattsmässa i Viby kyrka

Juldagen

7.00 Julotta i Sya kyrka

Annandag jul

10.00 Högmässa i Herrberga kyrka
14.00 Julgudstjänst, Vifolkagården

ÖSTRA TOLLSTAD

Julafton

23.00 Julnattsgudstjänst i Östra Tollstads kyrka

ÖDESHÖG

Julafton

10.30 Samling vid krubban i Ödeshögs kyrka
23.00 Midnattsmässa i Ödeshögs kyrka

Juldagen

7.00 Julotta i Trehörna kyrka
7.00 Julotta i Stora Åby kyrka

Annandag jul

11.00 Högmässa i Ödeshögs kyrka
14.00 Julgudstjänst på Ödeshögs äldreboende Atriumgården

Stämningsfullt julspel i Högby kyrka Slå följe med stjärntydarna på Trettondag jul!

Söndagen den 6 januari klockan 15 bjuder Mjölby församling traditionsenligt in till ett stämningsfullt julspel i Högby kyrka.

Barn, unga och vuxna levandegör tillsammans med djuren julens berättelse för att fira det nyfödda barnet i krubban.

Kom och njut av änglakörens toner när åsnan Laban tar tåten på vägen mot Betlehem.

Varmt välkomna både stora och små. Fri entré.

FOTO: JULIA KAGEBECK

JULHELGEN I VÅRA KYRKOR

Vi firar jul tillsammans!

Ung som gammal, ensam som familj,
alla är lika välkomna!

Julafton i Mjölby

Kl 11.15 startar ett öppet julfirande med bussresa till Väderstad Centralkrog där vi äter ett enkelt julbord. När vi ätit klart går bussen tillbaka till församlingshemmet där vi fortsätter gemenskapen med sång och besök av tomten.

Kl 17 avslutar vi med julbön i kyrkan.

Anmälan senast 17 dec till Heléne 0142-554 34 eller Anna 0142-552 05 Begränsat antal platser

Julafton i Skänninge

Efter julkрубban kl 10.00 i Värfrukyrkan blir det fest för alla åldrar i församlingshemmet.

Julbuffé, sång och dans kring granen, pyssel samt besök av tomten.

Anmälan senast 19 dec till 0142-552 00

Julafton i Ödeshög

Julfirande i församlingshemmet kl 12-15 med enkelt julbord och gemenskap.

Juldagen i Boxholm

Öppet julfirande i församlingshemmet kl 15-17
Avslutas med julbön i kapellet

Till julen vill man ge och dela med sig...

Vill du hjälpa till med julfirandet eller skänka pengar, julgåvor, mat eller godis. Vi tar tacksamt emot ditt stöd.

Hör gärna av dig till någon av diakonerna i församlingarna

Boxholm: Lillianne Svensson 0142-29 35 06

Mjölby: Heléne Cederlöw 0142-554 34

Skänninge: Emma Dahlberg 0142-834 32

Vifolka och Östra Tollstad: Helena Runhamn 0142-29 35 24

Ödeshög: Ingrid Arnow Utterberg 0144-15634

Vill du skänka pengar kan du sätt in detta på bg 5437-2958

Märk med julgåva och församlingens namn

En stjärna har tänts

När Jesus hade fötts i Betlehem i Judeen på kung Herodes tid kom några österländska stjärntydare till Jerusalem och frågade: "Var finns judarnas nyfödde kung? Vi har sett hans stjärna gå upp och kommer för att hylla honom."

De gick in i huset, och där fann de barnet och Maria, hans mor, och föll ner och hyllade honom. De öppnade sina kistor och räckte fram gåvor; guld, rökelse och myrra.

I Röks kyrka utspelar sig julevangeliet redan den 19 december. Sigrid är stjärnbärare och lyser över barnet i stallets strå.

FOTO: ZANDRA ERIKSHED

God Jul